

Udgivet 14.02.2024

Planter og frø af grønsager til økologisk dyrkning

Med et mål om at fremme brugen af økologisk planteforneringsmateriale arbejdes der fra flere sider på at øge udbuddet af dette samtidig med, at der laves opstramninger i dispensationspraksis vedrørende brug af ikke-økologisk planteforneringsmateriale.

Af Tove Mariegaard Pedersen, Birgit Ingvorsen

Dispensationsmulighed udløber ved udgangen af 2036

Ifølg økologiforordningen, Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2018/848, som trådte i kraft 1. januar 2022, er målet, at der ikke længere skal kunne anvendes ikke-økologisk planteforneringsmateriale i økologisk produktion fra 2037. I takt med at der har været stigende efterspørgsel efter økologiske grønsager og et voksende økologisk produktionsareal med grønsager, arbejder de økologiske frøfirmaer og forædlere derfor med at opruste deres økologiprogrammer. Hovedandelen af den økologiske grønsagsforædling foregår i Holland.

I dag skal der som udgangspunkt allerede anvendes økologisk planteforneringsmateriale. Udbuddet af høj kvalitetsplanter og -frø inden for de fleste grønsagsarter er dog fortsat begrænset. Der vil derfor stadig være behov for at søge dispensationer, indtil produktionen af frø og sorter til økologi er tilstrækkeligt udbygget, hvilket vil være en løbende proces frem mod 2037. Indenfor nogle arter, f.eks. løg, er der dog allerede nu en god forsyning med økologisk materiale.

OrganicXseeds

1. januar 2020 skiftede den økologiske frødatabase til OrganicXseeds, som også anvendes i en række andre europæiske lande. Der er desuden lavet en fælles europæisk leverandørdatabase Seeds4organic, hvor firmaerne kan oprette varer i flere lande. Dette har ført til et øget udbud af økologiske frø og vegetativt planteforneringsmateriale af grønsager fra udenlandske leverandører i den danske OrganicXseeds.

Tidligere var der inden for en række grønsagsarter generel tilladelse med krav om anmeldelse, og du skulle ikke afvente svar fra Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø før anvendelse. Nu er der oftest krav om individuel dispensationsansøgning, hvis du ønsker at anvende ikke-økologisk planteforneringsmateriale. For væksthusegurker er der indført "kategori 1", og der gives kun dispensation i helt særlige tilfælde. Dette begrundes med, at vækstforholdene i væksthuse ikke afviger så meget som på friland, og Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har derfor vurderet, at der er tilstrækkeligt udbud af økologiske frø.

Inden du bestiller frø og vegetativt planteforneringsmateriale, så husk altid at tjekke udbuddet i OrganicXseeds af økologisk materiale og eventuelle dispensationsmuligheder, hvis den ønskede sort ikke findes i økologisk kvalitet.

Foto: Tove Mariegaard Pedersen

Frøformerede udplantningsplanter skal altid være økologiske, der kan ikke gives dispensation til ikke-økologiske planter af f.eks. porrer, kål, salat og krydderurter, hvor udplantning og høst sker i samme vækstsæson.

Udenlandske varer i den danske OrganicXseeds

Hvis der ikke er varer af en den ønskede afgrøde tilgængelige i Danmark, er du forpligtet til at undersøge udbuddet af varer fra udlandet i den danske OrganicXseeds. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø stiller ikke krav om, at sorterne i OrganicXseeds skal være afprøvede under danske dyrkningsforhold. Til gengæld forventes det, at firmaerne leverer tilstrækkelig og let tilgængelig information om sorterne, så det er muligt at vurdere, om sorten kan anvendes. Varerne skal kunne leveres af firmaerne indenfor en rimelig tidsramme og i tilstrækkelige portionsstørrelser. Varerne skal desuden leve op til almindelige kvalitetskrav i forhold til sundhed, renhed, spireevne mv.

Der er generelt mangel på oplysninger på dansk om sorterne, hvilket stiller krav til købers sprogkundskaber for at kunne få oplyst udbud, aftale pris, kvalitet, levering og håndtere reklamationer.

Transportomkostningerne er en ekstra udgift, og det kan være en fordel at foretage større indkøb sammen med kolleger. Tilsammen må der forventes ekstra etableringsomkostninger ved indkøb af varer i udlandet.

Bestil i god tid og husk ordrebekræftelse

For at sikre sig de ønskede sorter og den ønskede kvalitet er det altid vigtigt at bestille varerne i god tid, og særligt vigtigt er det for økologiske jordbær. Det har også stor betydning for dine muligheder for at få dispensation, hvis du ikke har forsøgt at bestille i god tid. Bestil senest dine jordbær i september. Hvis du venter til februar/marts, vil du som udgangspunkt ikke kunne opnå dispensation til at bruge ikke-økologiske jordbærplanter. Hvis det ønskede materiale ikke kan skaffes økologisk, så husk at gemme dokumentation. Der kan søges dispensation til køb af ikke-økologiske frigoplanter, hvis den ønskede sort ikke kan købes økologisk og øvrige tilgængelige sorter ikke kan anvendes.

Hvis der ikke er økologiske varer i OrganicXseeds af den afgrøde, du skal bruge, er du ikke forpligtet til at søge efter egnede sorter af økologisk kvalitet i udlandet, men det kan være en god idé at afsøge markedet alligevel.

Ved bestilling er det altid vigtigt at få en ordrebekræftelse for at sikre, at det bestilte stemmer overens med det aftalte. Hvis du bestiller ikke-økologisk materiale er det vigtigt at gemme ordrebekræftelse som dokumentation til fremvisning på kontrolbesøg. Leveringstidspunkt skal fremgå af ordrebekræftelsen sammen med oplysninger om leverandør, leveringsadresse, bestillingstidspunkt, mængde, art, sort samt at der er tale om materiale, som enten er ubehandlet eller ikke er behandlet med produkter, som ikke er tilladt i økologien.

Dispensationsansøgning – kun som elektronisk ansøgning

Det er muligt at søge dispensation til ikke-økologisk planteforformeringsmateriale, hvis

- der ikke findes økologiske sorter af de arter, du ønsker at dyrke i OrganicXseeds
- leverandøren ikke kan levere økologisk materiale til det ønskede anvendelsestidspunkt, selvom du har forsøgt at bestille i god tid
- du dyrker i småskala til forsøgsmæssige formål, hvis du f.eks. vil afprøve nye sorter
- de sorter der udbydes, ikke kan anvendes til din produktion

I ansøgningen skal du først og fremmest begrunde, hvorfor du ikke kan anvende de udbudte sorter (og kvaliteter) på din bedrift. Du bør kunne finde lettilgængelig information om sorterne i OrganicXseeds eller på leverandørens hjemmeside. Hvis du ikke kender de tilgængelige sorter, kan det anbefales at skaffe noget til afprøvning på din bedrift, for at undersøge om sorterne egner sig til din produktion. Hvis det ikke er tilfældet, kan du bruge disse oplysninger i en eventuel dispensationsansøgning.

Beskriv din produktion og forklar, hvilke specifikke egenskaber, den ønskede sort har, som er afgørende for netop din produktion. Det kan være egenskaber som tidlighed, dyrkningssystem (anvender du fx frø eller stiklinger), behov for priming, egnethed til lagersystemet, lysproduktion i væksthuse eller en specifik resistens, som er afgørende på netop din bedrift. Det er ikke tilstrækkelig begrundelse, at den sort, du ønsker, efterspørges af aftager, at den har en særlig smag, eller at det er en hybrid-sort. Der skal følges op med supplerende begrundelser. Forklar på hvilket tidspunkt, materialet skal anvendes. Det vil lette sagsbehandlingen at være omhyggelig med ansøgningen, da du ellers vil skulle sende supplerende oplysninger efterfølgende.

Du skal lave dispensationsansøgningen elektronisk i OrganicXseeds, og for at gøre dette, skal du oprette dit eget login. Det er også i OrganicXseeds, at du finder afgørelsen, når dispensationsansøgningen er

behandlet. Sagsbehandlingstiden er op til tre uger, men i spidsbelastningsperioder kan den være længere. Det er risikabelt at vente med at søge til sent i sæsonen, når du har det endelige overblik over årets produktion. Et afslag kan resultere i, at du er nødt til at udsætte opstart, imens du evt. laver en ny ansøgning eller skal indsende supplerende oplysninger.

Læs afgørelsen grundigt igennem og husk, at du først må anvende ikke-økologiske frø eller planter, når du har modtaget godkendelsen.

Tidsbegrænset dispensation

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har i udgangspunktet valgt at inddele året i to vækstsæsoner, forårssæsonen fra 1. marts til 31. maj, og efterårssæsonen fra 1. september til 30. november, og du kan kun få dispensation inden for den aktuelle vækstsæson. Materialet skal være modtaget og i jorden, inden dispensationen udløber.

Det er vigtigt, at du har dette med i planlægningen i forhold til, hvornår du skal ansøge, og hvornår du ønsker at så eller plante. Det anbefales at søge i starten af vækstsæsonen, da sagsbehandling, modtagelse og såning/plantning alt sammen tager tid.

Når du laver din dispensationsansøgning, skal du anføre anvendelsestidspunkt på ansøgningen. Skal du så/plante samme afgrøde flere gange inden for dispensationsperioden, skal du oplyse forventet udsæds- eller udplantningsmængde pr. uge, samt den forventede produktionsperiode. Hvis det rækker ud over de definerede vækstsæsoner, har du mulighed for at anmode om, at dispensationsperioden tilpasses dit aktuelle behov.

Hvis du bestiller ikke-økologisk frø, inden du har fået dispensation, er det på eget ansvar. Tidligere dispensationer til grønsagsfrø, som du har på lager fra tidligere sæson, er ikke længere gyldige i den efterfølgende sæson, og der skal laves en ny ansøgning. Hvis der i mellemtiden er kommet økologisk frø i OrganicXseeds vil du ikke kunne opnå dispensation på ny.

Husk dokumentation ved anvendelse af ikke-økologisk planteforneringsmateriale

Hvis der i OrganicXseeds ikke findes økologisk frø eller vegetativt planteforneringsmateriale inden for en art kan Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø vælge at give generel tilladelse til anvendelse af ikke-økologisk frø i form af klassifikationen "Til bekræftelse".

Inden du bestiller udsæd, er det vigtigt, at du er opmærksom på at tjekke OrganicXseeds. Du skal ved krav om bekræftelse i forbindelse med bestilling af ikke-økologisk planteforneringsmateriale udfylde en digital bekræftelse i OrganicXseeds. Du skal også huske at gemme ordrebekræftelse og leveringsoplysninger. Vær opmærksom på, at kontrolløren ikke har adgang til dine personlige oplysninger, så sørg for at have udskrift af dispensation eller bekræftelse klar ved kontrolbesøg, eller vær klar til at fremvise den elektroniske version.

Småplanter

Med virkning fra 1. januar 2022 er det ikke tilladt at anvende ikke-økologiske et-årige frøplanter i økologisk produktion (Kommissionens delegerede forordning 2022/474 af 17. januar 2022). Det gælder f.eks. porre, broccoli, kål, krydderurter, blomster, tomatplanter og agurkeplanter. For flerårige frøplanter som f.eks.

asparges kan der gives tilladelse til anvendelse af ikke-økologiske frøplanter, hvis øvrige betingelser er opfyldt. Flerårige frøplanter kan også blive omfattet af forbuddet, hvis du har tilrettelagt produktionen, så udplantning og høst af en frøplante foretages i samme vækstsæson.

For podekviste af f.eks. æbletræer og småplanter af vegetativt materiale er der tilsvarende mulighed for tilladelse til anvendelse af ikke-økologisk småplanter, hvis øvrige betingelser er opfyldt - det vegetative materiale omfatter både etårige og flerårige planter som f.eks. asparges, jordbær og sætteløg.

Hvis du søger om tilladelse til at anvende ikke-økologisk vegetativt formeringsmateriale, skal du være opmærksom på, at tilladelsen forudsætter, at der er tale om yngste/mindste ikke-frøformerede formeringsmaterialer, der praktisk kan handles samt håndteres i din produktion. Det gælder f.eks. for stiklinger, udløbere, knolde, løg og barrodsplanter.

Specialistgrupper og ækvivalenslister

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har nedsat specialistgrupper, som vil understøtte Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø i vurdering af, om der er tilstrækkeligt bredt udvalg og tilstrækkelig mængde af tilgængelige sorter under en art eller sortsgruppe med henblik på at afklare, om sortsgruppen/arten skal være kategori 1, kategori 2 /individuel tilladelse eller kategori 3/til bekræftelse.

Herudover skal specialistgrupperne bistå styrelsen med at udarbejde ækvivalenslister ud fra kendskabet til de enkelte sorter. Ækvivalente sorter er sorter, som har sammenlignelige egenskaber, og som du kan blive henvist til, hvis den ønskede sort ikke er tilgængelig. Hvis den ækvivalente sort ikke kan anvendes, skal du kunne argumentere for dette for at opnå en dispensation. Indtil videre findes der en ækvivalensliste for jordbær på styrelsens hjemmeside.

Yderligere information

- [OrganicXseeds og brugerguide på forsiden af OrganicXseeds \(https://www.organicxseeds.dk/\)](https://www.organicxseeds.dk/)
- [Artikel: OrganicXseeds – den danske frødatabase \(/regler/organicxseeds-den-danske-froedatabase/\)](/regler/organicxseeds-den-danske-froedatabase/)
- [Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion \(lbst.dk\) \(https://lbst.dk/bedrift/oekologi/bliv-certificeret-oekolog/oekologisk-jordbrugsproducent\)](https://lbst.dk/bedrift/oekologi/bliv-certificeret-oekolog/oekologisk-jordbrugsproducent)
- [Kommissionens delegerede forordning \(EU\) 2022/474 af 17. januar 2022 \(eur-lex.europa.eu\) \(https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R0474&from=DA\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R0474&from=DA)

Administration af reglerne

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø administrerer reglerne. Innovationscenter for Økologisk Landbrug tager forbehold for ændringer i praksis.

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

For mere information

Tove Mariegaard Pedersen

Specialkonsulent

Jordfrugtbarhed, korn,
OrganicXseeds

+45 40 25 63 33

tove@icoel.dk

Birgit Ingvorsen

Chefkonsulent

Regler, tilskud

+45 23 74 37 98

biin@icoel.dk